

Арканум

Автор:

Юрій Винничук

Арканум

Юрій Павлович Винничук

«В дрімучу епоху Брежнева я пішов у внутрішню еміграцію. Я писав свої твори, зашифровуючи їх за переклади з арканумської. Я вигадав країну Арканум, вигадав авторів, які там начебто жили й творили.

А поволі Арканум став пробиватися у мої сни. Я жив в Арканумі, сни про Арканум затоплювали мене. Я чекав ночі, щоб жити. Удень життя не було. Удень був страх.

Люди з Аркануму чекали на мене. Якщо я затримувався, посилали гінців на конях і стукали мені у вікно. Стукали перснями на пальцях, руків'ями мечів, стукали гілками і вітром, стукали пташками і хрущами, кликали всіма мовами і голосами.

Я підводився і йшов до вікна. Воно розчахувалося, і Арканум мене втягував у себе, засмоктував і впорядковував мое життя.

Арканумська мова пробивалася крізь мою, наче стебла трав крізь пісок, проламувала пам'ять, зливалася з моєю. Я переставав розрізняти, де моя мова, а де арканумська.

В Арканумі я чувся безпечно».

Юрій Винничук

Арканум

© Ю. П. Винничук, 2019

© Ю. П. Винничук, ілюстрації, 2019

© О. А. Гугалова-Мешкова, художнє оформлення, 2019

Заспів

Уже починаючи писати, ще школярем, я усвідомлював, що треба окремі тексти зашифровувати, бо інакше можуть бути проблеми. Однак я був усе ж таки не надто обережним і читав декому з друзів. Декому з тих, кого вважав другом. А друзі виявилися не друзями, а стукачами.

І коли настав той день 4 квітня 1974 року, коли до мене в Станіславові о восьмій ранку ввалилося трое кагебістів і двоє «понятих» робити обшук, я подумав, що таки мав рацію, зашифруючи деякі вірші.

Шифр насправді був простий: я підписував їх перекладами з чеської, вигадуючи неіснуючих поетів. У вірші про Бандеру фігурував Вазера, бо то була рима. Кагебісти уважно в ці вірші вчитувалися, але все ж не забрали їх. Забрали інші.

Після того я став писати ще обережніше. Я вигадав цілу цивілізацію, яка начебто існувала в Північному Причорномор'ї й називалася Арканум, вигадав арканумську літературу й писав від імені арканумських авторів. Так, Ярош у «Танго смерті» – це я.

У 1970–1980-х роках, коли писалися ці твори, мене проймав неймовірний розпач і біль за наш народ, за мову, за Україну. Довкола була пустеля і страх. Я виливав свій розпач в долю Аркануму, який поволі загинув, втрачав мову, розпадався на румовища, завойований жорстоким ворогом. Так, Люцилій – це я.

У 1980-х я навіть набрався такого нахабства, що запропонував окремим часописам ці «переклади». На жаль, афера не вдалася. Їх не надрукували. Обережні редактори вловлювали підтекст, крутили носом, шукали «Арканум» в «Большой Советской енциклопедії» і дивувалися, що нема його там. «Але ж там і Бандери нема», – боронився я.

Так і залишилася ця книжка в рукописах, більша частина яких була й писана від руки.

Щойно у 1989-му і пізніше окремі «Арканумські оповіді» й «Видива» були опубліковані в журналах.

Арканум моїх снів

Арканум пробивався у мої сні. Я жив в Арканумі, то була моя внутрішня еміграція, сні про Арканум затоплювали мене. Я чекав ночі, щоб жити. Удень життя не було. Удень був страх.

Люди з Аркануму чекали на мене. Якщо я затримувався, посилали гінців на конях і стукали мені у вікно. Стукали перснями на пальцях, руків'ями мечів, стукали гілками і вітром, стукали пташками і хрущами, кликали всіма мовами і голосами.

Я підводився і йшов до вікна. Воно розчахувалося, і Арканум мене втягував у себе, засмоктував і впорядковував мое життя.

Арканумська мова пробивалася крізь мою, наче стебла трав крізь пісок, проламувала пам'ять, зливалася з моєю. Я переставав розрізняти, де моя мова, а де арканумська.

В Арканумі я чувся безпечно.

Частина перша

Розділ перший. Оповіді зі старих арканумських літописів та хронік

Похід крізь осінь

Наступали ми осіннім шляхом. Якби хтось подивився на нас із пагорба, то побачив би наїжене списами військо в червоних плащах, що знагла з'являється і так само зникає в червоному листі.

Часто припадалисьмо до землі й злизували дощові краплі, вловлюючи тонкі аромати ялівцю та погасаючої рожі. Зоддалеки йшли тумани і приставали до наших шерег, а ми їх не одганяли і не цуралися.

Осінь була сиза й холодна.

Час од часу то у небі, то десь у яру, або у лісі за яром щось пронизливо скрикувало, і тоді отой окрик відлунював у грудях кожного з нас, і ми кашляли й спльовували в затвердлу дорогу своє безсоння.

Ще діймав голод, і ми не обминали жодного куща чи то з калиною, чи з глодом, чи з тереном, іли усе, що бачили, стріляли з луків у перелітних птахів і сумно дивились, як підбита птаха падає кудись на кільканадцять кроків далі в чиїсь розчепірені хижо пальці, в тріумфуючий скрик, і щезає там розшматована. Потім бачилисьмо під ногами її пір'я, краплі крові, кігті, дзьоб, червоні шнурівки кишок.

Якби був ворог, ми змогли б відвести душу, зігрітися боем серед цієї осені. Але ворога нема. Командири наші відмовчуються, ніхто нічого не знає, ані куди йдемо, ані пощо. Не знаємо навіть проти якого ворога послано нас. Хто він? Чим розгнівив наших володарів? Як виглядає? Якою мовою розмовляє? Чи се такі самі люди, як і ми, чи інакші? Ми питаємо одне одного, шукаючи в тих питаннях заспокоєння, але не знаходимо, а навпаки роз'ятрюємо душу, і тоді хтось із нас несамохіть зненацька вирячить очі й закричить так жахно, мовби щось ізлякало його, заболіло так, що вже й стерпіти не годен, і ось він уже виривається з шеренги і жене навмання простовіч, рвучи свого червоного плаща на тернах, гублячи списа. Гілки зіб'ють йому шолома з голови, а він летить кудись у яр, невлад розмахуючи руками, закидаючи й плутаючи ноги, доки не спіткнеться й не шубовсьне у хащі сторчака і не затихне там...

Оті втікачі потім рідко назад повертаються, здебільша щезають безслідно. А як котрийсь прийде назад, то схожий більше на жебрака з-під церкви, аніж на вояка славного Аркануму. Ніхто не розпитує, що йому було, та й він мовчить, мовби й не казився. Проте не довго йому мовчати, з'являється чорна сторожа із полку безсмертних, бере юродивця попід руки й, завівши куди подалі з дороги, стинає йому голову. Щоб не розпалював ув інших туги, не навіював розпачу.

А дорозі нема ні кінця, ні краю, веде вона кудись в невідомість, і марно ми навшпиньки спинаємось, чи на камінь вистрибуємо, щоб зазирнути поверх голів і шоломів – а що там на обрії?

А нічого. Чистий обрій. Сіре небо. Пагорби й падоли. Нема нічого. Марно ми надіємось, що десь там вигулькне вороже військо, замають наші прапори і хоругви, засурмлять сурми і залунає команда: «Позір! До бою готуйсь!»

Нічого нема. Ті, що послали нас оцим шляхом, чекають коли повернемося овіяні славою, з багатою здобиччю та з тисячами полонених.

А ми переходимо з осені в осінь і шлях наш не легшає.

Вночі розпалюємо вогнища, гріємо руки і мовчимо. Потім падаємо знесилено поруч і засинаємо кам'яним сном.

Вже ніхто з воеводів не виставляє чати. Спимо покотом усі, мов порубані. Якби в таку ніч об'явився ворог, то ледве чи хоч десяток на ранок прокинулось.

Осінь розчахнула свої двері, вже скоро туди прослизне зима, і ввійдемо ми тоді у білий світ її. Замете нас снігами, завіє, захурделить. Полягаємо в сніг і заплющимо очі. Доти, доки не почуємо, як у вухо прогріває сонце і дзюркотить танучий сніг. Отоді ми встанемо і знову рушимо в похід.

Фіранка

Чоловіки наші подалися на війну. Що то за війна – Бог його знає.

Ми пішли до нашого короля і впали на коліна:

– Королю наш найясніший! Пане наш! Поверни нам чоловіків наших, бо занепали вже господарства і сини виростають сиротами!

Ми стояли перед королівським палацом на мармурових сходах і чекали, що хтось таки з'явиться і змилюється над нами. Але марно.

Тільки високо угорі так, ніби здригнулася фіранка на вікні. Може, то він, наш король, таємно слухав наших скарг?

Але нам не повернули чоловіків.

Минуло вже десять літ, а потім ще десять. Всі ми потроху постаріли без них, зберігаючи вірність. Діти повиростали. І от уже наших синів одіслали на війну. Правда, дозволили їм перед тим одружитися і запліднити своїх дружин. Аби військо не перевелось.

Ми ще не раз ходили до королівського палацу, падали на коліна і просили милосердя. Але жодного разу король не об'явився перед нами. Тільки високо у горі тремтіла фіранка.

І тоді ми, глупі жінки, порох його ніг, засумнівалися – а може, короля... і немає? Може, його вигадали, аби нас, дуреп, круг пальця водити, аби мали ми кого прославляти?

Жінка – матір сумніву. Тая думка уже не покидала нас і переслідувала так настирливо, що якось, не витримавши, подалися ми до палацу й почали вимагати, аби король об'явився перед нами. Ми кричали, кляли й заклинали, а похмура сторожа тупо дивилася на нас і не рухалася з місця.

Тільки високо угорі затремтіла фіранка.

Ми кричали до глухого муру. Ніхто не вийшов з палацу, аби нас втихомирити.

І тоді одна з нас в розпачі кинулася на вояка і висмикнула з його рук галябарду. Ми всі так і закликали – Боже, що вона вчинила?! Зараз її зарубає!

А він стояв і не рухався з місця. Жоден м'яз на обличчі ані не здригнувся! А та жінка розійшлася аж страх – як не штовхне його з усієї сили! Вояк повалився на сходи і покотився униз. Він котився так безпорадно, що ми одразу збагнули – це ж звичайне опудало, а не жива людина!

Опудало! Опудало нас стільки літ слухало, стільки літ – наші молитви і скигління, звичайне опудало стерегло палац короля і не пускало нас усередину! Опудало... опудало... опудало...

І тоді ми кинулися юрбою до палацу. Усі двері розчинялися без жодної перепони – але всюди було порожньо. Всюди висіло павутиння і клубочився порошок. Пахло цвіллю, мокротою, що пороз'їдала стіни і змусила їх пучнявіти й облизати, тиньк опадав пластами, наче тіло пранцюватого. Підлога повигиналася і потріскала, де-не-де навіть повиростали якісь бліді гидкі гриби, і повзали чорні жуки.

В палаці не було ані сліду живої душі. Луна наших кроків і голосів котилася і накочувалася, вгортаючи нас, пеленаючи і наповнюючи жахом.

– Але ж та фіранка! – скрикнула я. – Там хтось мусить бути!

І побігли ми нагору. Кімната, на вікнах якої гойдалася блакитна фіранка, була так само порожня. Стривожено завищали кажани попід стелею. Це вони, пролітаючи, гойдали фіранку. Звичайні собі кажани. І більше нічого.

І тоді ми гірко-гірко заплакали. Кому ж ми оце поклонялися стільки літ? Кого прославляли у піснях і молитвах? До чиїх парсун припадали гарячими вустами? Кому віддавали своїх чоловіків та синів?

Ми покинули палац. Діти уже стягли й друге опудало вояка і волочили з галасом по бруківці.

Десь далеко-далеко, за синім обрієм точилася жорстока війна, спливала кров наших рідних. Вони вмирали там зі словами: «Слава королю! Слава Аркануму!» І не знали, що нема вже ані короля, ані такої держави Арканум. Це просто бабське царство, яке плодить хлопів, а потім само споряджає їх на війну і виглядає щоднини.

Розділ другий. Теренціус (VIII сторіччя до н. е.)

Арканумський письменник.

З книжки «Мандри Арканумом»

Манне озеро

Миль на п'ятдесят від Арканума височать Танцюючі Скелі, прозвані так через те, що ними частенько стрясає вулкан. Ото біля тих скель і розляглося велике густе озеро справжнісінької манної каші.

Зверху воно покрите міцною плівкою, зовсім як манка, що вистигла, і дуже густе, але далі вглиб рідшає, а на дні й зовсім рідке.

Вози з кіньми заїжджають на середину озера, і дядьки, озброївшись лопатами й вилами, вантажать білі драглисті брили та везуть на продаж у місто.

Побіля озера вічно товчуться жебраки, прибудди й волоцюги, котрі не мають жодного бажання заробляти насущний, а вдовольняються самою лише манкою. Дехто, бувало, так переїсть нею, що спухне і віддасть Богові духу.

Кілька разів те озеро виступало з берегів. Це траплялося, коли у скелях прокидався вулкан, і з нього витікала біла манна лава, гаряча, як саме пекло, від одних клубів її пари гинуло птаство й падало в озеро, гублячи в останньому леті випарене пір'я. Озеро в такий час починає скипати, булькотіти й пухиритися, густелезні хвилі вихлюпували на берег і поглинали усе живе.

Люди, що селилися довкола озера, не були певні завтрашнього дня. А все ж уперто селилися на узбережжі, бо це заповняло ім завше постійний зарібок, який мусили сплачувати візники, минаючи їхні обійстя.

Але озеро невмолимо брало своє, і, ставши на березі, можна побачити безліч коминів, зчорнілих безлистих стовбурів, що стирчать з білого плеса і справляють гнітюче враження.

Я ступаю поверхнею озера, намагаючись не потрапити на надто м'які місцини, котрі хоч і легко розпізнати, бо скидаються на кратери, а все ж дуже небезпечні через те, що здатні пересуватися з місця на місце, а то й виникати зненацька під ногою.

– Наше життя важке... – каже мені старий, що саме потрапив ногами в такий кратер, тепер його засмоктує кашана пухка маса, а він покірно звісивши руки, дозволяє себе заковтувати. – Ні-ні, – спиняє мене, коли я хочу йому допомогти. – Не можна. Інакше воно розлютиться.

Воно – це озеро. І старий дивиться на нього з неприхованою повагою, як дивляться піддані на султана. А воно втягує його так розважливо і повільно, наче хоче дати йому змогу востаннє насолодитися окошинами дня. Скрасити останні хвилини нещасного пробують і мешканці села – упродовж усього часу, поки жертва загрузає, вони грають і співають.

– Далєбі про таку смерть можна хїба мріяти, – пробує він усміхнутися мені, можливо, щоб викликати заздрість, але робить це якось так силувано, що мені лише шкода його.

Коли я повертаюся з прогулянки, то з каші стирчить уже тільки голова старого.

– Коли-небудь воно ще поверне мене, і тоді мене поховають.

Виявляється, озеро й справді з часом повертає свої жертви, в цілком пристойному вигляді, наче щойно померлих. Коли з'являються з його глибин цитринові тіла топельців, селяни тішаться і дякують озеру.

Солоне вино

Прогулюючись берегом моря, я побачив, що вода в затоці стала червоною, а з тієї червоної води виходить чоловік і пильно роззирається. Помітивши мене, він загукав:

– Що це за місце? Куди я потрапив?

– Це Арканум.

– Арканум? Він що, і справді існує?

– Як бачите.

– Неймовірно. Я думав, це вигадка, народна уява.

– А ви звідки?

– О, не повірите. Я пережив неабияку пригоду.

– Я готовий її вислухати.

Ми сіли на зруб дерева і незнайомиць почав:

– Я відкрив бочівку вина, воно запінилося і потекло на підлогу. Мені цікаво було спостерігати, як витікає піна, і я не заважав їй поводитися так, як вона звикла. А вона текла і текла і не було їй кінця, скоро уся підлога була нею залита, аж намокли мої капці. Проте це мене не особливо хвилювало, адже я добре знав, що колись бочівка спорожниться, і терпляче чекав, щось мугикаючи.

Надворі моросив дощ, і нудно торохтіла ринва. Бочівка не торохтіла і вела себе дуже спокійно, тому я хутко пройнявся до неї симпатією. Я поставив її на стіл, а сам усівся поруч, бо піна вже піднялася вище колін. В піні плавали мешти й капці. А коли вплив ще й мертвий щур, якого я отруїв учора вночі, я засумував. Цей щур завдав мені багацько клопоту. Вчора я сипнув отрути в певні місця, але забув попередити про це дружину.

Просто напередодні ми посварилися і не розмовляли. Тому, коли вона отруїлася, я був як не свій, бо якраз збирався попросити пробачення за ті кілька несправедливих слів, які завершили нашу дискусію.

В льосі у нас підлога земляна, її легко було копати, щоправда, лише углиб в одному місці, а вшир діло не йшло, тож я змушений був її скласти удвоє, коли ховав. З кишені її сукні випала пляшечка, набита п'янким зіллям, яке я любив собі вдихати, воно відправляло мене у країну мрій. Я вилаявся, адже то була саме та пляшечка, яку вона від мене ховала, аби я не вирушав у свої маревні мандри. Власне через це й спалахнула між нами сварка. А якби вона віддала її мені одразу, то і сварки б не було, і щур був би живий.

Ось ця пляшечка, чудова пляшечка, я вдихаю ніжний аромат, і мені стає легко-легко.

Щодо щура, то я й не думав, що він зжере отруту. Я ловив його дуже довго, розставляючи всюди, де тільки можна, полапки, але він їх елегантно обходив. Бо це був хитрий щур. Він жив у мене цілих пів року, і я навіть звук до нього і до його бешкетів, що відверто переживав, аби він, бідолаха, часом таки не потрапив у полапку. Він, мабуть, теж відчував до мене симпатію, бо полюбляв бавитися зі мною таким чином, що бив лапою по полапці, спритно відскакував і встигав навіть поцупити шматочок ковбаси, що була приманкою. Полапка ляскала, я притьма влітав на кухню, та бачив лише його вуса зі щілини під підлогою. Однак

я ті полапки справно наріхтовував і міняв на них приманки, та ще й неабиякі, а смачнучі, такі, що сам я рідко їв.

Одне слово, дбав я про нього, як про рідного. Чому як? Я таки зріднився з ним, навіть знайомі вже помітили, а дехто й сміявся, що й сам я став подібним на щура. Спочатку це стосувалося мого порпання у паперах, а далі й зовнішнього вигляду. Наприклад, у мене з'явилася манія гризти усе підряд. Почалося з гусячого пера, потім я гриз ложки і миски, а одного разу навіть відгриз коханці великого пальця на лівій нозі. Правда, вона й так цього не помітила.

Так ото ми й жили собі зі щуриком. Але після того, як мені до печінок допекла жінка, я роздобув отруту на щурів і сипонув її в певні місця. Я ніколи не думав, що він настільки здуріє. А він, видно, тієї ночі втратив пильність. Може, був чимось стурбований, а може, теж посварився з жінкою.

Дивною була його поява у моєї хаті. Віднедавна долинав до мене плюскіт води з відхожого місця, під яким протікав ручай. Спочатку я гадав, що ручай сам отако плюскоче, але ручай завше тік тихо й повільно і ніколи не плюскотів. Якось я, зачувши плюскіт, мерщій кинувся туди і зазирнув у діру та побачив кола на скаламученій воді, наче від удару чийогось хвоста. Уява чомусь вималювала хвіст русалки. Протягом тижня я думав про русалку, яка живе у потоці і мріяв її побачити. Однак вона була надто прудкою, і мені вдавалося лише за кожним разом застати схвильовану воду, наче від удару хвостом.

Проминув тиждень, і я, увійшовши до хати, застав щура, який любенько грівся собі біля грубки, він миттю дременув і вскочив до потічка. Хай йому біс із такою русалкою. Кілька разів я намагався його ошпарити окропом з виварки, але намарно. А щур знахабнів настільки, що переселився уже під підлогу і немилосердно шкрібся. А тепер він плаває на поверхні піни, жалюгідний і нещасний.

Вино продовжувало витікати, і скоро мій менший брат вигойдувався мені біля грудей. Я відштовхнув його, а сам поплив до покою. Всюди плавали мої папери, сувої папірусів, лахи. Канапа, на жаль, зосталася на дні й не сплила. Тоді я підплив до шафи й розчахнув її, вино увірвалося всередину і проковтнуло мое вбрання. Речі коханої я вже звідси повиймав і спалив на городі. Я виламав з шафи двері і ліг на них відпочити. Ліг я долілиць і таким чином міг навіть випити вина – було свіже й смачне.

Тим часом у мене прокинувся голод, я підгріб до креденса й пірнув, намагаючись намацати його дверцята, але намацав лише порожнечу. Було таке враження, наче креденс опинився глибоко на дні, тоді як вино піднялося не більше, як на півтора метра. Я пірнув знову з розплющеними очима, але бачив унизу лише каламутну темінь, не розрізнув жодної речі. Мене охопив страх, мовби я опинився в океані. І тут, коли я почав спливати, повз мене проплила велика темна маса, коли вона обернулася і проплила ще раз, я упізнав акулу. Аж тепер я побачив, які подібні акули до щурів своїми мордами. Я затріпав руками й ногами і вилетів на поверхню, наче корок, миттю вибрався на двері і важко дихав. Ні, мені не привиділося – сизий плавник акули черкнув край дверей і поплив далі. Я злякався.

Роззирнувшись, я отетерів, бо побачив, як стіни розступилися й піднялися разом з одвірками і вікнами, тепер я плавав у величезному критому басейні, у якому не було дна. Будинок мовби розділювався на дві половини, верхня його частина виросла і продовжувала рости, а нижня запала на незнану глибину з усім, що у ньому було. Я опинився в безвихідному становищі, бо небавом і вікна зникли десь у непровидних глибинах.

Раптом ударився мені в очі сліпучий промінь – просто з вина випірнуло сонце і яскраво осяяло все довкола. Сонце освітило голубі хмари під самою стелею, котра піднялася уже на добрих пів сотні метрів. Сказитися можна. Особливо, якщо взяти до уваги, що все це начудила одна-єдина бочівка вина.

Знову з'явився акулячий плавник, зробив коло і пірнув. Я запідозрив, що це не акула, а щур, який у неї перетворився. Нічого доброго від нього чекати не варто.

Тим часом мене діймав голод. Якщо тут завелася акула, то, може, є й інша риба. Тільки чим її ловити? Якраз, коли я ламав голову над цією проблемою, з сусідньої кімнати вплив чоловік верхи на моєму столі. Це вже було занадто. Тим більше, що сидів він на столі геть голий.

– Гей, – гукнув я, – де ви тут в дідька лисого взялися?

– Як то де? Я мирно собі спав, як тут чую – мене щось затоплює. От я й вплив.

– А як ви потрапили до моєї хати?

- Мене запросила господиня. Мабуть, ваша жінка, ге?

- Вона вас запросила голого?

- Ні, що ви! Я прийшов, як належить, у святковому убранні, у білій сорочці.

- А я де був?

- В тому то й справа, що, коли ви з'явилися, я вже zostався без одягу, і самі розумієте, мусив ховатися.

- І де ж ви ховалися?

- Як завжди - під канапою.

- Як завжди? То ви тут не вперше?

- Точніше кажучи, це ви нас не вперше сполохали.

- Ага! То ви коханець моєї жінки! Давно з вами прагнув познайомитися. Ану підпливайте ближче, зараз побалакаємо.

- Ну-ну, ви не дуже. Я теж хлоп нівроку, - і для певності він витягнув зі столу шухляду та озброївся нею, звісно ж, висипавши у воду мої папери.

- Що ви робите? - обурився я. - Це ж мої вірші!

- Перепрошую! Я думав, що це мої вірші.

- Як то ваші? Звідки б ім тут узятися?

- Нормально. Я складав їх у цю шухляду.

- Але ж то моя шухляда. І я теж туди складав вірші.

– Нічого подібного. Це моя шухляда. А ваша осьде, – він постукав по сусідній шухляді. – Ви складали вірші туди, а я сюди.

– Ага, то ви мало, що гралисьте мою жінку, ще й свої недолугі віршики зберігали у моєму столі?

– Не ображайте мої вірші. Тепер вони належать світові. Їх хвилі океану понесуть до незнаних берегів. Але послухайте, нам не варто сваритися, – він відклав шухляду набік, – в глибині душі я відчуваю до вас певну повагу. Адже ми тепер товариші у нещасті. Мусимо разом якось давати раду.

Він мав рацію. Що там уже зводити порахунки, адже моя жінка врешті поплатилася за свою поведінку. А цей жевжик просидів під канапою цілий учорашній вечір і ніч. Цікаво, чи відомо йому, яке лихо спіткало мою жінку.

– А чи знаєте, що трапилося з моєю дружиною? Вчора увечері бідолашна з'їла отруту, призначену для щура.

– Для того самого?

– А-а, то ви і про нього знаєте?

– Ще б не знати. Цей чортяка ховався разом зі мною і погриз мої чудові чоботи.

– Він уже здох. Нині вранці вплив. Маю підозру, що ця акула, яка тут шастає, не що інше, як покійний щур.

– Еге ж, здорова бестія... А де ви поховали нашу... егм... палку любов?

– У льосі.

– Шкода, що мене не розбудили, – зітхнув він. – Я б вам охоче допоміг. А ви впевнені, що то щур перетворився на акулу, а не ваша дружина? Вона, знаєте, мала щось у собі таке...

– Цього не може бути, – заперечив я. – Знаєте, вона вже давно б мене зжерла, коли я пірнав.

- Треба гарпуна, щоб її укоськати.

- Ех, гарпуна! Тут навіть виделки нема під рукою.

- Їсти хочеться, - з тугою промовив він. - У вас нічого нема перекусити?

- Усе на дні зосталося.

- Хіба аж так глибоко?

- Я пірнав і не міг досягнути нічого.

- Ото халепа! - перелякався він.

- Халепа не тільки в цьому, а й у тому, що насправді невідомо, чи це моя хата розростається на всі боки, а чи то ми маліємо. Треба плисти геть.

І ми поплили куди очі бачать, стіни розступалися перед нами, але коханець моєї дружини не встигав за мною - не так легко плисти на письмовому столі. Я вирішив не чекати на нього, надто що на обрії вимальовувався привабливий берег з пальмами і оливковими гаями. Незабаром я почув за спиною розпачливий крик. Озирнувшись, я побачив його в пащі акули. Я став гребти сильніше і ось опинився тут.

- То ви поет? - здивувався я. - І так легко позбулися своїх віршів?

- Пусте. Вони всі в моїй голові.

Я показав незнайомцеві дорогу до міста, а сам продовжив свою прогулянку. Повертаючись назад, не стримався і набрав у долоню червоної води та спробував на смак. Вино виявилось солоним.

З книжки «Арканумські притчі»

Гілка

Один арканумець рубає гілку, на якій сидить. Другий арканумець підходить і дивується.

– Хіба йолоп рубає гілку, на якій сидить!

– Маєш рацію. Але я ніколи не рубаю гілки, на якій сиджу, а тільки ту, на якій сидів.

По цих словах він перебирається на гілку вище і, дорубавши ту, на якій сидів, починає рубати ту, на якій сидить.

– Але ж ти знову рубаєш гілку, на якій сидиш!

– Нічого подібного. Я вже на ній не сиджу.

І він лізе вище, дорубує гілку, на якій щойно сидів і береться за ту, на якій сидить.

– А чим тобі заважають гілки, на яких ти сидів?

– Мені вони зовсім не заважають. Але якщо я їх не обрубую, то по них може піднятись на дерево хтось іще. А звідки я знаю, чи вистачить у нього розуму не рубати гілку, на якій сидить?

Гвалт

Король Кендюх Третій раптом пополудні зажадав вина. Принесли йому повний глечик, і він, замкнувшись у покої, цмулив тее вино, прислухаючись до запаху осені і голосів нікому невідомих людей.

П'яний мандрівний оповідач казок брів узвозом повз королівський замок і галайкав безглузду пісеньку про товариство, котре ніколи за все життя не могло зібратися за одним столом, бо в кожного, як не тоді, то тоді з'являлися поважні причини, зате вже як померли, мимохіть зійшлися до купи, а що не було питва, то кожен з них пошкодував за недопиті дні.

Королю ця пісенька сподобалась. Та так, що він кинувся, було, до вікна, щоб гукнути отого мандрівця й запросити його на чарку. Але той зник за осокорами, і король тільки махнув рукою. Можна було б когось і послати за ним. Чомусь королю захотілося саме зараз до компанії отакого шибайголову. Та як зненацька захотілося, так зненацька і розхотілося. Король на самоті нахлявся вина і, добряче сп'янівши, бебехнувся в ліжку.

Вранці розбудив його міністр і підсунув папір для підпису.

- Що воно таке? - спитав король, ще не гаразд очунявши спросоння.

- Та це вчора ввечері згвалтовано було молодичку.

- Ну!

- Треба ж хлопа повісити за таке діло. Самі знаєте...

Король позіхнув, черкнув по папері непевною рукою і почалапав вмиватися. Чортзна з чого й день почався.

Далі був сніданок, і знову папери, візити, словом, нудьга. Перед обідом король вийшов на балькон. На майдані височіла шибениця, а на шибениці гойдався гвалтівник. Король примружився і гукнув до сторожі:

- Це часом не той мандрівник, що вчора ото галайкав, як недорізаний?

- Еге ж, той!

- Ну-ну. Догалайкався.

І коли він зайшов до покою і погляд його впав на недопитий глечик вина, то стало йому якось кисло на душі. Згадав, що хотів того пиворіза запросити на вино. Але з якої причини?.. Здається, через тоту пісню. Цікаво – якби запросив, то вони б просиділи всю ніч і гвалту не було б. Гм... Як там співалося... Х-хе...

З книжки «Життя святих»

Святий Авлохій

Досі ще в Арканумі живуть легенди про святого Авлохія. Історія дійсно свідчить про існування такої особи у Х ст. до н. е. Це був один з евнухів короля Бенькарта II. Але це все, що повідомляє історія. Легенда натомість відводить Авлохію набагато більше місця.

Виявляється, будучи евнухом, він не цурався тілесних утіх і порався біля панночок, яких король навизбирував по всіх усюдах, а що його величність здебільшого перебувала за межами палацу через часті війни, то Авлохій мусив виконувати чужу повинність, а це було не так легко, бо дівок у гаремі було пів тисячі і всі палали невтоленою жагою, а декотрі – цнотливі – хоча ще й не палали, проте виявляли неабияку знервованість, що для держави завше складало небезпеку. Знервована жінка здатна перевернути усе догори ногами. І от тільки завдяки Авлохію Арканум стояв міцно на ногах.

Король був неймовірно вдячний Авлохію, адже той у відсутність самодержця підтримував спокій. Як вдавалося йому задовільнити і таким чином укоськати аж таку силу-силенну бабів, легенди мовчать. Життя твердо стоять на тім, що Авлохій був святим, бо звичайна людина ніколи не спромоглася б утриматися на такій відповідальній посаді.

По його смерті святому поставили пам'ятника і звідтоді усі молодята несуть сюди квіти, а чоловіки цілують його і промовляють заклинання, котре має наділити їх снагою Авлохія, адже задовільнити власну жінку куди важче, ніж пів тисячі чужих.

Святий Дезидерій

Він увійшов в історію тим, що проголосив дивовижну істину: «Алкоголь до добра не доведе».

Наслідки такої сентенції не забарилися і справді до добра не довели. Арканумці перестали споживати вино і пиво, а що це становило добру половину державного прибутку, то небавом настала криза. Королівська скарбниця почала на очах маліти.

Завдяки суцільній тверезості різко впала кількість злочинів. Королівська варта, налякавшись, що потреба в її утриманні відпаде, сама стала чинити злочини, але шило з мішка дуже хутко вилізло, і варту розігнали.

Колишні вартові, зоставшись без роботи, запили. Хоча це, звісно, не могло підняти добробут держави навіть тоді, коли запили і їхні дружини.

В корчмах торгували лише чаєм, і корчми зачинилися, бо не було навіть чим прибиральниці заплатити. Замкнули й театр, бо перестав працювати буфет.

Словом, пішло усе шкереберть, і, щоб не довести Арканум до повної руїни, Дезидерія арештували і розіп'яли.

Він вмирав цілий тиждень, і впродовж цього часу прочани з усіх кінців держави сунули до місця страти. Вони стелили на моріжку рядна, ставили кошики з наїдками і влаштовували посиденьки. В перші дні натверезо, але, коли Дезидерій став стогнати: «Пити... пити...», прочани роздобули вино і пили за його здоров'я.

А того дня, коли святий нарешті сконав, арканумці влаштували по всій країні грандіозні поминки, завдяки яким рівень добробуту миттєво виріс, а королівська скарбниця наповнилася до країв.

Святий Кобиздох

Наш Арканум не раз приманював до себе доволі дивовижних особистостей. Звідки приплівся до нас святий Кобиздох, невідомо, але його вчення раптом стало популярним, хоча зводилося до однієї думки: «Всі люди звірі, живімо, як звірі».

На диво, ця проста й сумнівна думка припала до душі арканумцям, і вони стали поводити себе і справді, як звірі. Для них перестали існувати будь-які перепони.

Перше, що вони вчинили, це пороздягалися на голяса і в такому сатанинському вигляді почали з'являтися на люди. Мало того – хто з ким хотів, той з тим злягався. Доходило до фактів інцесту.

Король Абиух наказав затримувати цих пранудистів і садити до буцегарні, але буцегарень не вистачало. Крім того зросла кількість злочинів, запанував розгардіяш і паніка. Король не витримав і вирушив до Кобиздоха. Той жив собі на околиці міста і якраз порався на городі, коли до нього завітав король. Вигляд Кобиздоха його розгнівив не на жарт

– Ага! То он як виглядає той, хто довів країну до ручки! Ваші прихильники світять голими дупами, а ви – їхній учитель і пророк – чомусь у штанах!

– Е, бачите, пророк мусить бути в штанах незалежно від ідей, які він проголошує. Адже кожна ідея має свої межі і, якщо мати на увазі саме мою ідею, то власне штани її й обмежують. А крім того, де ви чули, щоб пророк дотримувався засад, ним же проголошених? Це було б просто не цікаво. Я своє діло зробив, а ви й розхльобуйте.

– Е ні, так не піде. Ви негайно повинні відректися від своїх облудних ідей. Ви повинні гнівно затаврувати своє злочинне минуле і повернути арканумців до попередніх звичаїв. Інакше я звелю літописцям викреслити вас із усіх хронік. По вас не залишиться й згадки. Ви розчинитесь у просторі й часі.

Кобиздох насторожився.

– Ну, такої підступності я від вас не чекав.

– А ви що собі гадали? І будьте певні – ані я, ані мої наступники думки не змінять. Ви ще по своїй смерті поживете кілька років в анекдотах і на тім кінець. Але наші нащадки вивчатимуть історію по писаних джерелах, а не по анекдотах.

Кобиздох зблід, і піт проступив на його мудрому чолі. Він зітхнув і промовив з покорю:

– Гаразд, віднині я проповідуватиму нові ідеї. «Штани – основа порядку. Істина – в штанах. Життя коротке, а штани довгі».

На цьому король і Кобиздох потиснули одне одному руки. Король повернувся до свого палацу, замкнувся у спальні, роздягнувся догола і востаннє продефілював перед дзеркалом.

З книжки «Арканумський бестіярій»

Трабакан

Це щось схоже на великого ящура. У висоту ця тварина сягає вам до пояса, а в довжину яких три метри. Трабакан зелений і пухирчатий. В його пухирцях любляють проростати польові квіти, особливо незабудки, тому йому дуже легко злитися з лугом, де він, власне, й живе.

Голос у нього пронизливий, схожий на свист батога. Коли він кричить, усі жаби замовкають і насторожено слухають, або не слухають, бо його крик паралізує їх. Тепер Трабаканові нічого не залишається, як споживати їх у неймовірній кількості. Але на загальній фауні це не відображається, бо жаби в Арканумі розмножуються із шаленою швидкістю. Буває, правда, що коли-небудь жаб забракне, і тоді Трабакан починає жертви усе підряд – траву, намул, кущі, навіть каміння. В цей час на очі йому краще не потрапляти – зжере й не моргне.

Один дядько, що косив траву, побачив Трабакана саме в такий момент, коли той був голодний. Трабакан підповз до дядька і розкрив пащеку. Але дядько був не в

тім'я битий і застромив йому туди косу. Яке ж було його здивування, коли Трабакан з насолодою тую косу схрумав. Дядько кинувся навтьоки. Але Трабакан був прудкіший.

Полювання на Трабаканів заборонено. Правда, ніхто на них і не полює, бо вони ні на що не годящі. М'ясо їхне не істівне, в'язке й гірке, а шкура дуже хутко розм'якає і розлазиться. Зрештою, я й не чув, щоб коли комусь вдалося вполювати Трабакана. Це просто неможливо. Стріли він ловить ротом і ковтає. Ну, а мечі і списи тут і взагалі ні до чого. Але полювання заборонено. Мабуть, для порядку. А порядок арканумці цінують над усе. Так само, як і Трабакани.

Плюнц

Ця дивовижна тварина схожа на птаху, але без крил. Отже це нелітаюча птаха. Нема у неї також ніг і ніколи навіть потреба у них не виникала. Якщо придивитися до Плюнца уважніше, то можна помітити також відсутність голови. Тому то місцеві мешканці люблять жартувати:

– Якщо в кого з головою в порядку, то тільки у Плюнца.

Ясна річ, коли нема голови, то нема й шиї. Таким чином Плюнц являє собою ідеально кругле сотворіння, яке весело мчить лугами і пагорбами, стрибає з каменя на камінь, котиться хвилями ріки і при цьому бадьоро співає. Так співає, аж заливається.

Саме завдяки цьому чарівному співу Плюнца відносять до птахів, а не до плазунів чи комах.

Та є ще одна суттєва ознака, що маємо справу з птахом, адже Плюнц розмножується з яець. Цікаво, що ті яйця не вилежуються у гнізді, а мандрують услід за мамуською, репетуючи при цьому, як звар'йовані.

Шурх

Він не має сталого вигляду, а тому перетікає з одної форми в іншу. Може стати деревом і шелестіти при дорозі, а може розсипатися на дрібне каміння, аби відтак знову збігтися до купи і вже мчати лугами, наслідуючи сарну.

Цікаво, що він може розділятися на сарну і стрілу водночас.

Так ото вони й летять зі швидкістю вітру – сарна і її стріла, та ніколи сарна не втече від стріли і ніколи стріла не дожене сарни.

Попельник

Уже судячи з назви, можна здогадатися, що ця потвора формується з попелу. Під дією вітру вона піднімається вгору, закручується у вихор і незабаром – це вже чудисько з багатьма ногами й руками, яке суне дорогою в пошуках жертви.

Якщо йому вдасться когось упіймати, воно обволікає бідолаху густим попелом і душить, а потім всотує в себе, в свою сизу порожнечу, в ніщо.

Коли його вітер розвіє, не залишається жодних слідів від жертви. Лише купа попелу.

Трафердоклі

1

Кругленькі, гладенькі, з тоненькими вусиками, що правлять їм за антени, вони перебувають в постійному русі, котяться в різні боки, стрибають і при цьому попискують.

Та головне, що вони істівні. Правда, готують їх лише на великі свята, бо часу на їхнє приготування завше потрібно більше, аніж достатньо. Ця причина, мабуть, і викликала значне розмноження трафердоклів.

Дехто, щоправда, готує їх, і не чекаючи свят, але це груба помилка, бо тоді щоразу доводиться споживати напівсирий трафердокль, а це може викликати масу непередбачених наслідків. Зокрема потяг до революційних змін, бунтів, тощо.

За день до великого свята треба наловити трафердоклів стільки, скільки будете вважати достатньо, і замочити у прохолодній воді. В жодному випадку – не в теплій чи гарячій.

Це досить копітка справа, бо жоден трафердокль не буде вам сидіти у воді й спокійно мокнути. Тому хтось повинен залізти у воду разом із ними й теж мокнути. Це можуть бути бабуня або дідуньо, яким і так нема що робити. Аби вони не перемерзли, вгощаєте їх горілкою.

Наступного дня вимоклі трафердоклі, увібравши в себе багато води, вже стають не такі повороткі, а хутше вайлуваті. Вони не будуть боронитися і вислизати з рук, коли ви почнете їх краяти на плястерка і кидати на пательню. Однак вони будуть голосно пищати і ридма ридати. Тому треба в обидва вуха запхати петрушку.

Багато хто, чуючи ридання трафердоклів, зазнає почуття жалю і милосердя та випускає їх на волю. І це велика дурість, бо вимочені трафердоклі вже не здатні виживати в дикій природі. Вони гинуть у ще жахливіших муках, аніж на вогні.

2

Існує, щоправда, ще один перепис на смажені трафердоклі. Кидаєте їх живцем на пательню без додавання жодного з відомих вам тлущів, бо коли на пательню потрапить хоча б крапля олії чи крихта масла, ваш трафердокль перетвориться на трафердокль для розманіжених пань, у яких кулінарна фантазія різко притлумлена ще в той період, коли їхні матусі навчали їх варити борщі.

Щойно трафердоклі пригорять з одного боку і почнуть злегка диміти, перекидаємо їх на другий. При цьому не можна від пательні відлучатися, бо трафердоклі тоді обов'язково вчудять якусь капость.

Одному знайомому трафердоклі пропекли пательню наскрізь, випали на плиту, пропекли її, а потім опинилися на підлозі й теж її стали пропекати. А пропекши підлогу, пропекли й стелю нижнього поверху якраз над ліжком, в якому в цей час відбувалося дуже цікаве дійство. А саме: там на тім ліжку в помешканні сусіда кохалася пара, яка мала дуже прямий стосунок до мого знайомого, бо з сусідом якраз борикалася дружина знайомого.

Звісно скандал, звісно горе. Але слухайте далі: трафердоклі впали зі стелі саме в той момент, як жінка лежала на коханцеві догори гепою.

І уявіть собі картину: триває процес любощів, кров шугає в екстазі, а тут на голу, ідеально круглу дупцю хляпають чотири розпечені, як жар, трафердоклі.

Можете собі уявити той вереск. Жіночка отримала аж чотири чорні плями, а потім скільки вона не ламала голову, та все ніяк не могла вигадати щось вірогідне, щоб пояснити своєму чоловікові їхнє походження.

На щастя, в її чоловіка ті плями якраз викликали особливий інтерес, вони його збуджували і збочували, що виражалося в різних знаках уваги. Може, своїм виглядом нагадували йому трафердоклі. Хтозна.

А що ж було далі з тими трафердоклями? Сусід їх загорнув у простирадло і викинув через вікно. А знайомий залишився без обіду.

Та не біда. Зате в нього тепер була можливість спостерігати за тим, як скачуть чорні плями в обрисах трафердоклів на сідниці його дружини. Він міг за цим спостерігати безмежно довго. А це так сподобалося його дружині, що вона покинула коханця.

Розділ третій. Курціус (IV сторіччя до н. е.)

Автор «Книги чудернацьких історій». Взяв участь в повстанні проти короля, за що був страчений, проживши 28 років.

Історія страченої чернички

1

Оповідь наша починається з третього дня подорожі Мадея з Аркануму в Салагір. Темна ніч прихопила його в дорозі і змусила шукати нічлігу під мурами зруйнованого монастиря.

Мадей стриножив коня та, вибравши собі місцинку серед густої трави, ліг на спочинок. Сюркіт коників, далеке кумкання жаб і запах лугових квітів хутко навіяли дрімоту. Вже було й сновидіння перші з'явилися, аж тут неясний шурхіт насторожив його і сон сполохано чкурнув. Мадей, звівшись на лікті, прислухався. Шурхіт розтанув, а натомість потекли чарівлива мелодія сопілки.

– Гей, хто там?! – гукнув у темряву.

– Це я, – відповів приємний жіночий голосок.

– Хто ти і що там робиш?! Покажись мені!

– Не можу. На біду мені відтяли голову, і я ніяк не можу з'явитися перед вами в такому непривабливому вигляді. Я нещасна черниця страчена салагірцями.

– Я все ж таки хочу, щоб ти з'явилася!

– Ну що ж, воля ваша, – покійно відмовив голос, і з широкої щілини в кам'яній стіні з'явилося оголене жіноче тіло. Місяць світив так ясно, що Мадей не міг не помітити вроди відтятої голови, яку черничка тримала під пахвою. Довге світле волосся стелилося до землі.

– За що ж тебе стратили? – запитав Мадей.

– За розпусту, – скромно відповіла черничка.

– Ну, це й не дивно, маючи таке тіло, – погодився Мадей. – Це... це ти грала на сопілці?

– Я. А ти вмєеш грати?

– Трошки.

– Заграй мені, будь ласка. Я так люблю слухати.

Голос чернички був такий сумний, очі її дивилися на Мадея з такою довірою, що страх, який уже почав було вити гніздо в його душі поволі, мов нехотючи, розправив жовті крила і відлинув. Мадей узяв з її рук сопілку, але очі його, жагою виблискуючи, жадібно блукали цим запаморочливим тілом і на диво своє він зовсім не сприймав цю жінку як неживу істоту. Відклав сопілку й мовив сухим голосом:

– Слухай, я тебе зшию. Я тебе зшию так, що й не буде помітно.

Не чекаючи на її згоду, витяг з кишені навощену дратву та заходився снувати циганською голкою по горлу чернички. А це в нього виходило дуже вправно, бо колись він був шевцем – шив чоботи війську. Згодом, коли став гінцем, у вільні години продовжував вишивати і завше возив із собою набір голок, ниток та різноманітних дратв. Було, що він пришивав крила птахам, хвости котам, а деревам обламані блискавицею гілки.

Раптом помітив, що дратви зостався вже невеличкий кусник, а голова пришита лише спереду.

- Леле! Що ж мені тепера чинити? – забідкався Мадей.

- А що?

- Та що – дратва скінчилася.

- Оце лихо!

- Мабуть, я зчеплю цим кусником де-не-де, а як у город приїдемо, то докінчу діло. Чи поїдеш зі мною до Салагіру?

- Чом би й ні? Поїду. Бо й так нічого робити. Тільки ж я гола-голісінька.

- Не біда. Закутаешся у мій плащ.

Скінчивши з шиттям, він уже не мав ні сил, ні бажання далі себе стримувати. Нахилився над напіврозтуленими вустами чернички і відчув, як на нього війнуло з тих вуст могильним холодом, наче це були не уста, а заглибина в камені, видовбана краплями спадаючої води. Цей холод пронизав його до кісток, і йому здалось, що його починає трусити лихоманка. Він хотів уже зірватися на ноги й тікати світ за очі, але тонкі руки тримали його, і де там було взяти відваги скинути їх зі своєї шиї. Враз він помітив, як од його цілунку тепло розливається по тілу чернички, і від вуст її вже не холодом віяло, а спрагою, і це вже не був камінь холодний, а пекло, і зяяло воно вогнем, і Мадей самоспалювався на тім полум'ї, і було йому добре.

А коли язики світанку до краплі злизали сумерк, він посадив прекрасну білявку на коня перед себе і помчав з копита на північ.

2

До Салагіра прибули опівдні. Мадей хутко напивав гостинницю, і вони спинилися «Під обскубанім лебедем». Шинкар Лейба провів їх нагору у вільну кімнату. Мадей перевдягся в чисту одіж, випуцував до блиску чоботи, обтрусив капелюха і перед відходом сказав черничці:

– Піду занесу листа короля, а ти зажди й нікуди не виходь.

– Гаразд. Тільки ж ти не барись.

– Я скоро.

В королівському палаці було безліч коридорів, а ще більше дверей і ні душі довкола, так що довелось бідному посланцю сновигати сюди й туди безконечними лабіринтами. Ледве-ледве натрапив на двері з написом «Король. Вхід стороннім суворо заборонено».

Мадей легенько постукав.

– Хто? – озвався хриплий старечий голос.

– Посол короля Арканума!

– Заходь!

Мадей прохилив двері і не встиг ще й кроку зробити, як король, що сидів, як і належить, на троні й парив у мидниці закасані до колін безкровні ноги, спинив його вигуком:

– Гей, не дуже розбігайся! Оно шмата під дверима – витри свої чоботи. Нема чого тут болото розносити... Ось так... А тепер підійди до мене. Давай сюди свого листа.

Мадей подав. Король розламав сургуч і розгорнув папір.

– Ет, нічого не бачу без окулярів. Ти той, на словах скажи мені, що там до чого. Гроші привіз?

– Е-е... бачите... Тут таке діло...

– Не привіз!

- Король Арканума шле вам свої палкі вітання...

- Привіз!

- ...цікавиться вашим дорогоцінним здоров'ячком і е-е...

- Не привіз!

- Бо скарбниця королівська пуста, як шлунок новонародженого.

- Тьху, туди к бісу! Оно глечик з окропом – влий у мидницю. Та не дуже, не дуже, а то ноги ошпариш! Досить, досить... Ага, отже, грошей катма. А якого ж тоді (далі пішли салагірські прокльони і лайки, які не мають своїх відповідників у арканумській мові)... ти оце мені торочиш всячину про здоров'ячко, га?! Тебе чого послали?

- Мій король вимагає повернення захопленої території і тамтих двох тисяч, висланих позаторік.

- Що?! Та як ти смієш?!

Король так тупнув ногою, що вода з миски розбризкала на всі боки.

- Що собі думає той ваш цілий Кендюх зі скислим лайном? А ти жовтодзьобий нахабо, насмілився до мене з таким ось, вибачайте, посланієм перед очі явитися?

І він зі злістю пошматував листа й шпурнув його Мадейові в обличчя.

- Дозвольте... дозвольте, – випнув груди ображений Мадей. – Я все ж таки посол!

- Відставної ти кози барабанщик – ось, а не посол! Сторожа! Гей, сторожа! А чорти б вас забрали! Знову в карти ріжуться. Ану гайни – одна нога тут, друга там, та поклич сюди!

Мадей вийшов з зали і, роззирнувшись, помітив за колонами чотирьох вояків, що, сидячи на підлозі по-турецьки, грали в карти. Високі галябарди спиралися на

стіну.

– Гей, ви! Король кличе!

– А ти що, сам не можеш йому окропу в миску хлюпнути?

– Та він вас кличе в іншій справі.

– Може, щоб тобі голову стягти?

– Ще чого! Я ж посол!

– Пхе, чи одному вже послу вийшло гнити на колу!

– Я недоторканна особа!

– Велика цяця! Ось дам тобі в зуби – побачимо, яка ти особа!

Сторожа покинула карти і разом з Мадеем ввалилася до зали.

– Кликали, чи що? – спитав старший.

– Вас докликешся! Хоч би перед іноземцями не ганьбили. Ну, що це за сторожа така? Та тут мене й зарізати можуть і чоботи з-під носа поцупити, а ви ні мурмур!

– Більше не будемо.

– Отож то. А покликав я вас тому, що оцей ось молодець замість того, щоб гроші привезти, – привіз мені свиток бамаги. Мало того: його король вимагає, щоб ми йому назад повернули приєднану територію разом з позаторішнім податком. Ну, що ви на це?

– Гм... Чим же ви нам платитимете?

– А боги його знають...

– Уже й так затягнули... – шморгнув носом старший. – Нема за що і в шинку погуляти, не те що. Так і здичавіти недовго.

Король розвів руками.

– Чи ж я тому винен? Ця свиня Кендюх щось там мудрує. Ну, домудрується він мені! Ох домудрується!

– М-м... Діло швах... Ма'ть підемо іншому королю служити. Нема що: грошей не дають, в карти грати не дають... Не, таке життя нам ні до чого.

– Та заспокойтеся, – замахав руками король, наче вітряк. – Заспокойтеся. Ось я зберу військо та як рушу на цей смердючий Арканум, та як вдарю, та я-а-ак розгаратаю його, то той Кендюх і капців не позбирає!

– О-о, знову війна, – скривився найтлустіший вояк. – Тільки ото сальцем почав запливати, тільки оце надумав з війська піти, а тут війна. І певно ж загальна мобілізація, не?

– А ти ж як думав, – відповів король.

– Ну от, маєш тобі... А я ж усе життя мріяв собі пасіку завести... Льон та коноплі сіяти...

– Йолоп! – перебив його старший. – Війна – це прекрасно! Війна – як розвернешся: ге-ге! Ріж, грабуй, скільки душі завгодно. Хочеш – бабів гвалтуй, а хочеш – не гвалтуй, хочеш – крамниці троц, а хочеш – не троц, хочеш – пам'ятники там, монументи різні вали, а хочеш – не вали, а підійди, штани спусти і цюняй на всю їхню велич історичну. Ну, не?

– Він правий, – закивали головами решта охоронців. – Війна – те, що треба. Даєш Арканум!

Король радісно потер долонями.

– Я в вас завше вірив, хлопчики ви мої. А тепер беріть цього прибуду та в буцегарню на хліб і воду.

Вмить Мадея схопили і скрутили руки за спиною.

– Не смійте! – виривався він. – Я посол!

– Який ти вже посол, – ніжним голосом проворкував майбутній пасічник. – Ти вже без п'яти хвилин небіжчик. Від тебе ось уже й могилкою попахе, – і він удавано, під регіт товаришів, затулив носа.

3

Вже смерклося, і черничка почала нервувати. Вона встигла дбайливо розчесати волосся, намастити сажею з коминка брови, пообідати, полежати, і врешті її здолала нудьга. Час од часу підходила до вікна і з тугою вдивлялася в гостинець, що вів до королівського замку. Ось долинув перестук копит коня-винохода. Черничка з надією розчинила навстіж вікно і вихилилася, щоб краще бачити, але тут її нещасна голівонька не втрималася на в'язах та й полетіла додолю. Полетіла й упала просто в кущі троянд.

«Оце халепа, – подумала голова. – Як же я тепера виберуся звідси? Тіло ж мое ще таке дурне, нічого не тямить. Де вже йому здогадатися, що має чинити!» – вона гірко заплакала.

Гусениця, яка саме проповзала біля неї, прискалила одне око і невдоволено буркнула:

– О, ще її тут бракувало! Може, й ти збираєшся пелюстками ласувати?

– Та ні! В житті нічого подібного до рота не брала, – скривила губи голова чернички.

– Ну-ну, – заспокоїлася гусениця. – А то гляди мені. Нас тут багато. Онде ще й тля пасеться. Ми тебе скоро тут хе-хе... Але якщо будеш себе чемно поводити, ми

залишимось друзями.

І вона поповзла далі.

Тіло ж, втративши голову, навпомацки добралося до ліжка і вляглося собі непорушно. Мислити воно не звикло, а, зрештою, й не було чим. Ото воно собі лежало й чекало, що ж то далі буде.

А було ось що. Лейба, якому Мадей заплатив наперед, зрихтував вечерю і послав слугу занести її «тій білявці». Прислужник цьому вельми зрадив, бо черничка припала йому до смаку, а що жевжика її не було на той час, то він і вирішив собі до неї халявки смалити, а як удасться, то й дечим поласувати. Узяв тацю, притьмом вибіг нагору і запукав до покою, але ніхто не озвався. Тоді він плечем натиснув двері й просунув несміливо голову.

Було темно, але голе жіноче тіло виразно біліло на постелі. Прислужник нервово облизав сухі губи і, тихо переставляючи ноги, увійшов досередини. Тацю обережно поклав на столі й підкрався до діжка. Йому так захотілося поцілувати панну, що він, не вагаючись, нахилився над нею, але вуста його не знайшли жіночих вуст, а йно прохолоду подушки.

Вмить руками ковзнув по тілу – над раменами була порожнеча. Хотів скрикнути, але крик застряг десь напівдорозі і перетворився на глухе хрипіння, начеб його душили. Той крик зумів урешті вирватися з його горлянки лише тоді, коли він, мов очманілий, скотився сходами і вже тут видобув із себе:

– Рятуйте!!!

Його обступили з усіх сторін і почали розпитувати, що і як, але він не був у стані щось пояснити, а лише безтямно гикав, показуючи руками нагору. Лейба хутко зметикував, що трапилася пригода, і погнав щодуху, а за ним і решта зацікавлених осіб.

Щойно в кімнаті засвітили, і всі побачили безголове тіло, то були цим страшенно приголомшені, бо такого дива ще їм видіти не доводилось. Лейба не на жарт заперечивав. Тим часом хтось уже послав за ціпаками, які пильнували порядку. Ціпаки в Салагірі не дуже квапилися займатися справами, з яких не можна було б урвати дещиці в кишеню, а більше ганялися за пачкарями та перемитниками,

але що ця пригода трапилася в гостинниці, то вона їм припала до смаку.

Отож головний ціпак Кельбас у супроводі лікаря і двох ціпаків цього разу не забарилися. Вони хутко очистили кімнату від сторонніх і взялися до діла. Пан Кельбас витяг з маринарки велетенську лупу, якою можна було й теля вбити, і зачав колінькувати уздовж і впоперек, визбираючи всячину там і тут, не минаючи жодної обгорілої лучини чи вичесаного волосся, та все те дбайливо ховаючи до кишені. Правда, серед тих речових доказів не було ані одірваного гудзика, ані якої петельки.

Лікар оглянув тіло там, де йому хотілося, і безпорадно розвів волохатими руками.

– Нічого не розумію. Тіло без голови, але не зимне, а тепле. Ба більше – чути серце під долонею б'ється, і пульс є, пиптики на персах червоні, мов жар...

Сухі ціпаківські жердини стовбичили біля дверей і не зводили вибалушених очей з відомих частин жіночої фігури.

З'явився міський вїйт. Ця особа була надмірно товста, щоб займатися розслідуванням, і тому, зручно прилипнувши до стіни, тільки гучно сопіла.

Пан Кельбас випростався і промовив:

– Панове, ся справа надто загадкова. Гадаю, нам варто спуститися і там спокійно все обговорити. А ви, – звернувся до ціпаків, – станьте на дверях і щоб жива душа сюди не проникла. Навіть муха!

Три грубі риби – Кельбас, лікар і вїйт – сіли в залі за стіл і покликали шинкаря.

– Лейбо, – сказав пан вїйт, – вточи нам хутенько пива та не з тієї діжки, що приправлена дощівкою, а з тієї, що в коморі. Та принеси сушеної риби і ще там чого.

– Ой, скажете таке – дощівкою! Ну, й штукаря з вас, пане вїйт! Вже несучи!

Він метнувся в комору і з'явився, несучи барильце пива та в'язанку тарані.

– Ццц! Антик, а не риба! Давно не мав такого добра. Ой-йой! Аж світиться! Справжній балик! Та що балик – тьху! Що він проти цієї тарані? А пиво? Цимес! Із арканумських підвалів. Бо, бачте, наше салагірське, як з-під бика тее...

– Що? – визвірився вїт. – Ти ведеш антидержавну пропаганду? Ану ще одне барильце на стіл, а то загримиш за ґрати!

Переляканий Лейба миттю зник. Лікар розлив пиво і сказав:

– Найбільше мене, панове, дивує, що нема на ліжку крові. Жодної краплі. Наче жива...

– Гм, це дійсно дивно, – промовив Кельбас. – Я теж ніде на підлозі не помітив крові. А їй же ж голову хтось відчикрижив! Кров мусить бути. Коли моя тещова на свята кабанчика колола, то націдила тої крові ціле відро.

Коли Лейба приніс друге барильце, Кельбас запитав його:

– А розкажи нам, звідки ця панна тут взялася.

– Приїхала вона опівдні з королівським гінцем із Аркануму, вашмосць. Голова була з нею. Гонець подався з посланням до нашого короля, нехай йому легко гикнеться. А панна зосталася і з покою не виходила. Ніхто до неї не заходив. Вже б той гонець мусив до сих пір повернутися. Але, може, він не простий собі посол, може, то який пуриць, та й наш король його там чимось вгощають...

– Це найзагадковіша кримінальна загадка з усіх, які мені довелося розгадувати, – повідомив Кельбас, а при цій мові почав виймати з кишень речові докази й розкладати на столі.

– І на 'кий біс оце вам здалося? – здивувався вїт. – Такого сміття всюди досить. Чи ти ба – велике диво: обгорілі скалки, вичесане волосся, кавальчик нитки, роздушена муха...

– Хе! А ви ж погляньте на це волосся. Якого воно кольору?

– Світлого.

– Лейбо! Яке волосся було в тієї панни?

– Вона була білявкою, пане.

– О, бачите, панове, – білявка! – підняв догори вказівного пальця Кельбас. – Отже, це її волосся.

– Де ж поділася голова? – спитав вїйт.

– Оце нам і тра з'ясувати. А того жевжика на спити взяти й довідатися, що й до чого. Бо, може, то він їй голівоньку зістругав. Га?

– Все можливо, – погодився лікар, – тільки дивно, що вона хоч і безголова, але жива.

– Мо', порода така? – хитав головою вїйт. – То ж то, бачте, не наша братія. То арканумці, бісові діти. Від них усього чекай...

– Еге-еге, – підтакнув Кельбас. – Колись мій дід, як попав до них у полон, то ледь не здурів, бо каже: ті арканумці не п'ють, як ми. Чи весілля яке, чи так гулянка – на десятьох одна карафка і цідять вони її малесенькими наперстками увесь вечір. То дід, якби не крав тайкома того зілля, то й ноги б відкинув – куди ж пак отаке пиття. Я було, як часом вдома наллю в миску горілки та хліба накришу та зачерпну ложкою – ото обід!

– Егеж, це ви правильно кажете, – погодився вїйт. – Це ви, як той казав, істину глаголите. Усі ті арканумці хиряві та дійшли. Чи не міг він їй ножаку під цицьку загнати чи подушкою задушити? А то голову відбатував та з собою прихопив.

– Вони й воювати ніколи не вміли, – кивнув лікар. – Пам'ятаєте битву на Волошковій оболоні? Як вони, вибираючи місце, де мали б зустріти наше військо, натрапили на зграю журавлів, що саме, паруючись, танцювали. Тоді вони, щоб не колошкати птахів, одійшли далі та потрапили на багна. От битву й програли.

– А що ж нам із тим тілом робити? – запитав вїйт.

– Гадаю, що мав би я його забрати до себе, розітнути, як належить, й дослідити, що й до чого.

– Як то розітнути? – здивувався вїт. – Щоб ото по живому?

– А де ви бачили щось живе без голови?

– Півні без голови, бува, певний час літають.

– Власне – певний час! А тут бозна скільки вона вже лежить і навіть не охолола.

4

Пізно ввечері, як уже добре посутеніло, королевич вистрибнув у вікно і чкурнув з палацу, а відтак таємною хвїрткою вислизнув із замку. Так він чинив доволі часто. Неподалік «Облізлого лебедя» був будинок розпусти, куди й прямував наш королевич.

Крадучись садом, що розкинувся між тим будинком і шинком, королевич раптом скам'янів на місці: з кущів троянд на нього дивилася великими красивими очима неймовірної вроди панна, від сяйва місяця і світла з вікон її волосся здавалося золотим.

«Що вона робить у кущах?» – здивувався королевич.

– Від кого ви ховаєтеся? – запитав він.

– Ах, якби ви знали, яка біда зі мною трапилася! – пролебеділа панна ніжним голосочком.

– А що ж таке? – заметушився королевич. – Якщо вас хтось образив, я готовий служити вам своїм мечем.

– Ні-ні, ніхто мене не образив. Сталася біда – я втратила своє тіло.

Королевичу здалося, що він щось не те почув і перепитав, але панна підтвердила свої слова. Тоді він обережно простягнув до неї руки і з жахом не намацав шиї. Спочатку це викликало страх, але поступово він усвідомив, що саме цього й чекав, бо не читаючи нічого окрім казок, він все життя мріяв визволити зачаровану королівну або ж викрадену лихим чарівником чи драконом, а тут якраз омріяний трафунок.

– О! – скрикнув радісно він. – Я врятую вас! Я розчаклюю вас! Я занесу вас у свій палац і буду годувати з золотої ложечки. А там ви мені докладно розповісте, що з вами трапилось.

І він уже було хотів голову взяти на руки, коли та попросилася:

– Ой, ні-ні! Не треба. Стривайте. Спочатку залізьте на он ту черешню та зазирніть у вікно й розкажіть мені, що ви там побачите.

Королевич, дряпаючи коліна, виліз на черешню і зазирнув у вікно. Потім зліз і повідомив, що нічого цікавого не побачив.

– Як? – здивувалася голова. – Там не було мого тіла? Воно ж лежало на ліжку!

– Ні, там нічого такого не було.

– Що ж, – зітхнула голова, – така моя гірка доля! Несіть мене у палац.

5

Тим часом сталося ось що: лікар таки забрав тіло чернички і звелів занести його до холодного льоху, щоб воно завчасу не зіпсувалося. Тіло загорнуте в плащ, якого залишив був Мадей, поклали в льосі на кам'яний стіл. Лікар зостався сам на сам із тілом і став його уважно обстежувати.

Йому дуже сподобалися перса – великі й пружні, він став їх гладити, від чого пиптики настобурчилися, а лікар задоволено гикнув.

Однак тілові на зимному камені лежалося не надто затишно, а тут ще чиїсь долоні почали його обмацувати. Воно якось хвилю терпіло, а потім спритно скинуло руки догори і вхопило лікаря за шию. Ніхто б не сподівався такої сили від панни, котра була страченою черничкою, лікар став задихатися і ловити ротом повітря, його руки намагалися відірвати від горла руки панни, але безуспішно. Незабаром він забився в конвульсіях і звалився на долівку.

Тіло чернички піднялося з холодного ложа, стягнуло з лікаря чоботи і, взувши їх, навпомацки шукало дорогу з непривітного льоху. Воно прочинило двері і вийшло на двір, кутаючись в плащ. Довкола панувала темрява, але тіло про це не знало. Воно просто ступало, куди ноги вели.

6

В центрі Салагіра під пам'ятником генералові Піскозубу сидів Піпа і продавав солоні пляцки. Піпа був арканумець. Кілька років тому він попав у полон до салагірців разом з іще вісьмома вояками. Тих родичі викупили, а Піпа, чоловік без роду-племені, зостався на державному забезпеченні ворожої країни. Протримавши його у в'язниці пів року, король порахував усі витрати і дійшов висновку, що коли Піпа й далі сидітиме на шиї в Салагіра, то державна скарбниця зазнає неабиякої скрути, бо Піпа їв за трьох.

Отож його випустили на волю, але в Арканум повернутися заборонили. Знайшли йому на околиці міста закинуту халупу і сказали: живи, як хочеш. Піпа халупу сяк-так підлатав, а що при ній був городець, то посадив усіляку городину, а зокрема й гарбузи.

З тих пір він щодня на світанку тер гарбузяні пляцки і виносив їх продавати у місто. Гарбузяні пляцки були улюбленою стравою арканумців, але салагірці їх ігнорували. Ніхто в Піпи тих пляцків не купував. Він терпляче просиджував до полудня, збирав свої пляцки і йшов похнюплений додому, де сам їх і з'їдав на пару з песиком.

Спочатку з нього кепкували, насміхалися, та потім звикли і вже не звертали уваги. Отож, можете собі уявити його велике здивування, коли до нього підійшло

двое чоловіків і запитали:

- Що просиш за свої пляцки?

Спочатку Піпа подумав, що це йому сниться і вщипнув себе за вухо, потім подумав, що це черговий жарт і, насупившись, відвернув голову набік. Але незнайомці перепитали:

- То що просиш за пляцки?

Піпа ковтнув повітря і назвав ціну. Йому простягнули гроші і сказали:

- Дай десяток.

Не вірячи власним вухам і очам, Піпа узяв тремтячими руками гроші, наклав на листя румбарбару по шість пляцків і подав першим у своєму житті клієнтам. Ті подякували і, всівшись неподалік, почали наминати з неабияким апетитом. Піпа дивився на них, вирячивши ошелешені очі, і щоразу, коли хтось із них відкушував гарбузяника, теж роззявляв рота, перебирав зубами, плямкав і ковтав.

Коли ж вони попоїли, один з незнайомців обернувся до Піпи і чистісінькою арканумською промовив:

- Дай тобі Боже здоров'я, Піпа. Давно таких смачних пляцків не ілисьмо.

Піпу, мов крижаною водою облили, зірвався на ноги, кинувся до земляків та й ну їх обнімати, руки тиснути, а в самого сльози градом – і плаче, і сміється, лепече щось, розпитує: звідки, як, чого...

- Е, ні, Піпа, тут не місце для розмови, – сказали арканумці. – Ходімо до тебе, там і поговоримо.

Піпа закинув кошика з пляцками на плечі, і всі троє подалися за місто.

За якийсь час вони вже сиділи в Піпи за столом, пили вино, яке Піпа зробив з винограду, іли пляцки й бесідували на різні теми.

– Як же мені поталанило! – тішився господар. – Я вже й надію загубив, що колись по-арканумському забалакаю. Аж тут землячки!

– До речі, Піпа, що ми арканумці, ніхто й знати не повинен.

– Таємниця?

– Так, ми виконуємо завдання державної ваги. Сам король послав нас до Салагіра на розвідини та щоб зв'язатися з тобою як з єдиним арканумцем в осинному гнізді ворога.

– То про мене пам'ятають? – блиснув засльозеними очима Піпа.

– Аякже!

Та відразу ж і набурмосився:

– Та чого ж тоді не викупили?

– Ех, Піпа, не розумієш ти політики. Тебе ж навмисне залишили саме для цієї нагоди. Бо і в пеклі треба свого мати, а не те, що в цьому смердючому Салагірі, щоб він запався навіки віків.

– О, то це ж мені й орден має бути, не? – випнув Піпа груди.

– Вже є. Лежить в королівській канцелярії. А буде ще й другий, як допоможеш нам одне діло зробити.

Від тих слів Піпине серце забилося, як курка під когутом, радісно, радісно. Та притаманна всім арканумцям недовірливість далася взнаки.

– А ви той... не жартуєте?

Обоє арканумців зиркнули на нього таким суворим поглядом, що він відразу знітився, зм'як і відчув себе маленьким грубеньким хлопчиком – в руці лозина, довкола луг, на лузі гуси, потічок дзюрчить, а через потічок кладка, на кладці

мама пере рушники: «А куди ж ти, йолопе, дивишся, га? Не бачиш, що гуси в горох забрели? Ось я тобі зараз дам!»

- Отже, слухай, Піпа, - промовив один з гостей. - Ми звичайні собі пачкарі або ж перемитники. Ми тільки тим і займалися, що шниряли туди й сюди - то з Арканума в Салагір, то з Салагіра в Арканум і перепродували всіляке і різне. Але сидимо якось в шинку «Під копитом», а тут приходить посланець від короля і пропонує нам зробити нарешті щось і для держави, а не для себе.

- І що ж ви таке повинні зробити?

- Визволити нашого посла з в'язниці. Ти щось чув про нього?

- Та вже ж бо, що чув! Тут же ж історія яка: приїхав він з панночкою, лишив її в гостинниці, а сам до короля подався. Тим часом слуга поніс панночці вечерю. Приносить - а вона без голови.

- Та йди!

- Ага. Без голови та ще й гола-голісінька. Ну, й завезли її до трупарні.

- А наш посол за ґратами?

- За ґратами, - кивнув Піпа.

- Тоді, як звечоріє, поведеш нас туди.

7

Мадей опинився в такій самій ситуації, що й бідолашне тіло чернички: його замкнули в холодному льосі, де стіни поросли слизьким мохом, а зі стелі скрапувала вода. У нього забрали меча, але кинджал, з яким він не розлучався, був захований у халяві. Він його вийняв і став штрикати в шпари поміж брилами. Стіни роз'їдав грибок, і в деяких місцях розчин скидався на кашу.

Мадейові вдалося прорізати шпарини довкола однієї великої брили, але випхати її назовні не вдавалося. Він впирався і ногами, і плечима, та все намарне. Коли раптом почув, що хтось його кличе. Пізнав арканумську мову і втішився.

- Пхайте оцю брилу, - попрохав і постукав по ній руків'ям кинджала.

З того боку завовтузилися, закректали, і брила зрушилася. Мадей відступив, щоб не звалилася йому на ноги, і чекав. За хвилю вона, глухо гупнувши, впала. Мадей без особливих зусиль виліз із льоху й обняв своїх рятівників.

- Ходіть за нами, - сказали арканумці.

Темрява надійно приховувала всі їхні рухи. Незабаром вони вийшли на дорогу. Та не далеко й зайшли, як побачили, що попереду хтось наближається. Виразно вчувалися два голоси - чоловічий і жіночий. В жіночому Мадей упізнав голос панни.

- Ото зрадливиця! - обурився він. - Вже з кимось іншим жартує.

Арканумці зачаїлися за деревами. Але що більше Мадей вдивлявся, то зрозумів, що самої панни нема, а хтось несе її голову. Це ще більше його розгнівало. Він намацав на землі палицю, підпустив невідомого крадія ближче і луснув з усієї сили по голові. Королевич лише пікнув і звалився, а голову панни Мадей спритно підхопив на руки.

- Ой! - втішилася голова. - Ти мене врятував! А то я вже думала, що він мене згвалтує.

- Що сталося? - запитав Мадей, ніжно пригортаючи голову до своїх грудей.

- Та сталося таке, що я, виглядаючи тебе з вікна, ненароком так нахилилася, що голова моя відвалилася і впала на куці вниз. Отам і знайшов мене той королевич.

- То це королевич?

- А що ж ти думав? Що я приблуді дозволила себе на руки взяти?

- А що б ти зробила, якби тебе приبلуда знайшов?

- А покусала б! - і вона грізно клацнула зубами.

Мадей здригнувся.

- А де ж тоді тіло?

- Було в кімнаті. Та потім кудись зникло. Мусимо його знайти.

- Та вже ж бо!

- А хто це з тобою? - стривожилася голова.

- Мої рятівники.

Голова уважно обстежила їх і заспокоїлася.

- Мусимо піти до шинку, - сказав Мадей, - щоб забрати її тіло.

- Це небезпечно, - заперечили в один голос арканумці. - Мусимо негайно тікати.

- Без неї я нікуди не поїду, - вперся Мадей.

- Ой, що я бачу! - зойкнула голова.

- Де?

- Он там! Просто перед нами.

- І що ж ти таке бачиш?

- Та оно! Біля яворів! Щось іде, заточуючись, наче п'яне? Чи це не я?!

Мадей пройшов ще кілька кроків і побачив тіло без голови, яке невпевнено брело наосліп.

– Я врятована! – зраділа голова.

Але ж Мадей не мав при собі свого швацького причандалля, тому взяв за руку її тіло, й подалися вони усією компанією до шинку. Там він залишив їх у саду, а сам виліз по черешні до вікна, проник у покій, забрав свою торбу і спустився.

Та от халепа! Дратва йому вже раніше скінчилася. Але черничка знайшла спосіб і дозволила скористатися її ж таки волоссям. Ото він пришив голову до тіла волоссям чернички, міцно поцілував її у уста, посадив перед себе на коня і помчав разом зі своїми визволителями до Арканума. Він дуже квапився, щоб попередити короля про те, що король Салагіру не збирається повертати захоплені території і найпевніше піде війною.

Королівна жаба

Король Кендюх IV був чоловіком статечним і поважав звичаї, тому, коли його трьом синам приспіла пора женитися, він їх скликав до себе і сказав:

– Ну, хлопці, повиростали ви, як дуби. Пора вам вже й жінками обзавестися. Коли ви читали хроніку нашого королівського роду, звичайно, в тому випадку, якщо ви взагалі що-небудь читали, то, мабуть, натрапили в частині першій, розділ третій, сторінка сто шістнадцята, на опис женячки королевича, нашого прапрапрадіда... Отже, королевич зійшов на гору і стрілив з лука. Як виявилось, стріла попала у вікно князівського замку і збила віночок з голови князівни. Цей милий жарт міг закінчитися дуже сумно. А проте вони поженилися. Після того не раз і не два наші пращури таким самісіньким робом добували собі дружин. От і я вирішив – чи не спробувати й вам щастя? Що ви на це?

Королівчичі, звісно, були не в захваті від цієї затії, бо вже мали собі на прикметі дівчат згідно зі своїми смаками і стріляння з лука якимось їх не дуже втішило. Але, презирнувшись, вирішили, що не варто сперечатися з батьком, бо той ще чого доброго візьме та й обділить спадком.

Отож повів їх король до гори, яка височіла неподалік, і сказав старшому:

– Почнемо з тебе.

Старший був не в тім'я битий і нишком прихопив із собою карту. На горі її розгорнув, вирахував де і що та й тоді вистрілив. Як і сподівався, стріла залетіла в покій доньки міністра оборони, а що тая панна від самого рання уже чипіла біля вікна, бо була своїм коханим попереджена, то застрибала од радощів і з голосним вереском помчала до свого любого татуся, щоб розділити з ним своє щастя.

Середульшій брат так само усе наперед обрахував і поцілів у вікно доньки міністра фінансів. Якщо взяти до уваги, що цілився він у вікно будинку міністра юстиції, то можна було б вважати, що його спіткала невдача, але, як виявилось, наречена була не гірша. Так що невдача спіткала хутше доньку міністра юстиції.

Молодший син, улюбленець короля, ще собі й до голови не брав женячки, але подумав, що смаку брата можна довіряти і вистрілив у вікно доньки міністра юстиції. Як на те, зв'язвся сильний вітер, збив стрілу з дороги і заніс її на болото. Королевич хотів було вистрілити вдруге, але король не дозволив.

– Це вже буде проти приписів. Гайни на те болото і принеси стрілу. Хтозна, може вона попала в руки якої, хе-хе, русалки.

Королевич почіхав потилицю й подався на болото, дорогою уявляючи жінку-русалку – мокра, слизька, а ще той хвостяра! Бр-р-р! Хай вона сказиться!

Пошвендяв туди-сюди по болоту, затраскався по вуха, а як знайшов стрілу, то дуже пошкодував за русалкою, бо на стрілі сиділа зелена пультата жаба й дивилася на нього так мило, так мило, що королевич з великим задоволенням копнув би її подалі. Але не міг того зробити, бо король стежив у далекогляд за кожним його кроком. Проклинаючи вітряну погоду, татуся-короля і його затію, поплівся королевич назад, несучи в шапці свою наречену, котра очевидячки теж перебувала не на сьомому небі від щастя, що її з болота витягли.

Брати, побачивши оце чудо, почали реготати, але король тупнув ногою і сказав:

– Цитуйте! Тут діло серйозне. Якби ви хоч коли-небудь до книжок зазирали, то знали б, що історії вже відомий подібний випадок. Так самісінько, як і оце зараз, стріла молодшого королевича потрапила до жаби, але потім та жаба перетворилася на писану красуню, бо це була зачарована королівна. Ось так. І надалі попрошу без жартів. За тиждень весілля.

Молодий королевич приніс жабу в замок і, маючи теж надію, що з цієї жаби ще будуть люди, повівся з нею дуже гречно. Звелів приволокти велику балію з багном, насадив зелені і таким чином створив маленьке кімнатне болітце. Поява жаби змусила його також зацікавитися спеціальною літературою, щоб знати, чим її годувати. Раціон заклятої королівни виявився не таким уже й простим, як могло видаватися. Особливо жениха діймала біганина за комарами.

Весілля гуляли дуже пишно. Для всіх трьох братів одразу, щоб менше було витрат. Гості не скупилися на дарунки. Дочка міністра юстиції подарувала навіть цілий мішечок комарів, чим дуже розчулила королевича, хоча в дійсності не це мала на меті.

Старші брати заздрісним оком зиркали у бік молодшого – вони ще з дитинства пам'ятали казку про королівну-жабу. Гості теж не забули висловити щасливому подружжю своє захоплення, і королевич поволі пройнявся пошаною до подруги життя, адже доля йому подарувала не якусь там міністрівну, а королівну. Хоч, правда, тимчасово закляту. У тій давній історії його особливу увагу привертав факт, що вночі жаба скидала шкуру й перетворювалася на красуню. Це мало тривати лише дванадцять днів, після чого шкура щезала навіки, головне тільки набратися терпіння і не прискорювати подій, як це зробив його попередник.

За столом королевич навіть запропонував жабі шампанського, але вона жодним рухом не зреагувала на заморський напій, тоді він запхав її до келиха і дав можливість поталяпатися в шампанському. Жаба сказала «бре-ке-ке!», а гості заплескали в долоні. Насолоджуючись мріями про шлюбну ніч, королевич пив зовсім мало, щоб чого доброго не осоромитися. Ось заграли музики, молодий узяв жабу на долоню і не пропустив з нею жодного танцю. Гості стали кричати «Гірко!», і коли цілувалися старші брати, гамір не вщух ані на хвилю, проте, коли настала черга цілувати жабу, гамір ущух. Гості, затамувавши подих, з шанобою дивилися, як виконується цей анімалістичний поцілунок, і всі одноставно вирішили, що жа... е-е... заклята королівна надзвичайно граційна.

Король штурхав обох міністрів-сватів попід боки і казав:

– Ну як? Хе-хе! Королівну відхопили! Цікаво, де це її королівство розташоване. Чи не дуже далеко від нашого, щоб можна було легко приєднати.

Тут заграли сурми, і до зали внесли печених чапель та журавлів, начинених перепілками та прикрашених натуральним пір'ям. Королевич, виголоднівши, рішуче відтяв журавлину ногу та, коли поклав її на тарілку, раптом помітив, що молода зчезла. Зчинилася метушня, всі кинулися шукати її. Король кричав:

– Обережно! Не наздобчіть королівни!

Ледве її знайшли під стіною за шторою. Тут усі збагнули, що причиною втечі молодої були саме чаплі з журавлями, котрі виглядали, мов живі. Король звелів негайно прибрати зі столів цих нешляхетних птиць, які не розбираються, де справжня жаба, а де королівна.

За якийсь час король підвівся і вигукнув:

– А тепер, молодята, прошу по покоях! Люлі-люлі! Хе-хе!

Королевич посадив свою любу дружину на золоту тацю і, підбадьорений не зовсім скромними, але доброзичливими побажаннями, вплив на вітрилах кохання із зали.

Він лежав у ліжку, заклавши руки під голову і терпляче чекав. Молода сиділа в балії і, либонь, теж чекала, коли сповзе з неї шкура і можна буде одне одному кинутися в обійми. Отак вони обоє чекали, а час ішов і нічого не відбувалося. Королевич подумав, що королівна, скинувши шкуру, буде гола-голісінька і ледве чи наважиться в такому вигляді з'явитися перед ним. Він встав і повісив біля балії свого халата й ліг знову, заклавши руки за голову та поринувши у щасливі мрії. Різне йому йшло на думку. Зокрема і про те, що сам він далеко не красень – малого зросту, ніс картоплею, вуса ріденькі та ще й клаповухий. Стривай, чи не це причина, що вона зволікає? Королевич підвівся на ліктях і запитав:

– Гей, скажи-но, я тобі до вподоби?

Але відповіді не було. Мабуть, соромиться. Та й чого б вона, зрештою, мала отак ні сіло ні впало висловлюватися про його вроду? Інша обов'язково б збрехала. А

ця делікатна. Може, навіть по Парижах училася.

– Слухай, а ти часом не в Парижі училася?

Тьху! Ото йолоп! Якщо вчилася – не відповідь зі скромності, а якщо не вчилася – то з сорому. А проте, якось розмову треба зав'язати. Щоб її ще такого запитати? Може, допомогти їй зняти шкуру. Але чи це буде ввічливо? Все ж таки панна. Раптом серце його защеміло: а що як не панна? І таке можливе. Хтозна скільки вона там по болотах волочилася. Там теж женихів море. Оно аж сюди чути, як кумкають. Гляди, котрийсь і той... Звідки ж йому було знати, що перед ним... чи то пак під ним заклята королівна? Бачить – жаба, ну і... Ех! Не дай Господи, якщо це правда, завтра з того болота сухий пляцок зроблю.

Раптом у балії щось заворушилося, захлюпало, і повільно- повільно стала підводитися темна постать, ось вона накинула на себе халата і, обережно ступаючи, мовби роблячи перші кроки після тривалої хвороби, попростувала до ліжка. Серце королевича затріпотіло від збудження. Постать наближалася, і він тепер ясно бачив, що вона зовсім невисока, а скоріше низька, хоча обличчя у темряві роздивитися було неможливо. Ну й добре, дуже добре, а то при високій дружині чувся б незручно. І щойно коли постать опинилася біля самого ліжка, королевич вловив неприємний запах, то був запах цвілі і трухлявини, запах розкладу і гнилі, а за мить він з жахом побачив перед собою старезну згорблену бабу, висохлу на кість, з розпущеним сивим волоссям, збитим у куделю, глибоко запалими очима. Сухий деренчливий голос прошамкав:

– Пошунься, шерденько, нехай і я шобі ляжу та погрію штари коштьті. А то у тій твоїй балії жимно, аж штрах.

Королевич від несподіванки втратив дар мови і хутенько відсунувся, гарячково намацуючи рукою штани, щоб чкурнути подалі від цієї прояви. Бабуся, покректуючи та постогнуючи, вместилася на ліжку і попрохала:

– А чи не потер би ти, мурчику, мені крижі? Клятий гоштєчь вші кошті ломє.

– Що? – обурився королевич, силкуючись ногами під ковдрою потрапити у штани. – Та як ви смієте? Хто ви така?

– Та хто ж, як не твоя жаконна жінка?

– Хіба ви і є заклята королівна?

– Ще й яка заклята, шиночку! Нехай йому гречь з таким життям.

– Але чого ж ви така стара?

– Ох-ох-ох! Ще б не бути штарою! Як закляв мене чаклун ще юнкою, то й жила я шобі у болоті між жабами. Вше чекала й чекала, коли ж то мій шуджений ж біди порятує. А роки минали та минали. Я, щоправда, дещо і від жаб'ячого життя урвала – жаки молода була, нікому не відмовляла. Але ж тієї маленької шлабошті ти мені не штанеш випоминати, правда? Бо ошь мені уже й вісімдешятка гримнула і щойно тепер доля ушміхнулася. Ну ж бо, притулишя до мене, горобчику, нехай я тебе почілую!

Арканумські шницлі

Треба було бачити цей королівський баль, де кишіло розкішними панянками, до запаморочення тхнуло кольонською водою, а цицьки всіх можливих гатунків буйно розквітали в танці, мало не вилітаючи з корсетів. Кавалери, схожі на стрикоників, гарцювали серед цієї пишноти тілес, кривляючись в усмішках і дотепах.

Око легко могло виловити з-поміж них королівського сина Боніфатія, високого і дуже худого молодика, який розважався тим, що спритно кидав гусениць паням за корсет. Панії верещали, кавалери, заходячись від повноти щастя, пірнали руками в пухкі перса і добували жовто-зелену кашу, яка ім розлазилася межі пальцями. Панії мліли. Одна навіть вцюнялася, але помітила це лише тоді, коли з-під її крісла витік грайливий веселий струмок, а всі присутні мало не пукали з реготу. Пані подумала спочатку, що в таких випадках найкращий вихід беркицьнути на підлогу, але вчасно зорієнтувалася, що може потрапити в баюру. У цю драматичну хвилину підлетів її чоловік, генерал Ковбасюк і, скинувши маринарку, елегантно витер паркет. Гості його відчайдушний вчинок зустріли бурхливими оплесками, ще бурхливіші оплески генерал здобув, коли мокру маринарку знову зодяг на себе.

– Браво! Браво! – загукав королевич і пришпилив генералові до коміра найтлустішу гусеницю.

Кількоро кавалерів упало на коліна перед своїми крالياми серця і зі сльозами на очах благали їх теж цюркнути на підлогу, але панії чомусь не зважили на їхні прохання.

Баль продовжувався. Пані генералова виплила з зали, щоб поміняти панталони. Мокрий генерал пурхав, наче сухий метелик, щедро роздаровуючи запах своєї дружини.

Тим часом королевич ішов на штурм ще не здобутої ним фортеці, намовляючи пані К. на нічну зустріч. Пані К. була вдовицею на виданні. На сторожі її цноти стояв брат – мордатий бузувір з параноїдальною психікою. Вдова червоніла, заковувала очі, закушувала пухкі вуста і виділяла густий піт, але відповіді не давала.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купить: https://tn.knigapoisk.com/vinnichuk_yur-y/arkanum

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)